

2021

*Збірник наукових статей
за матеріалами VII Всеукраїнської
науково-практичної конференції*

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ
СИСТЕМ В УМОВАХ
ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ
ЕКОНОМІКИ»
15 – 16 квітня 2021 р.**



Національна металургійна академія України
Кафедра фінансів
16.04.2021



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Інститут модернізації змісту освіти

Національна металургійна академія України

Українська інженерно-педагогічна академія

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Львівський національний аграрний університет

***Збірник наукових статей
за матеріалами VII Всеукраїнської науково-
практичної конференції***

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ
ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ»**

15-16 квітня 2021 р.

м. Дніпро

Лист ІМЗО від 13.01.2021 №22.1/10-37

УДК 330.111.66:316.422

Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки: Збірник наукових статей за матеріалами VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (15 – 16 квітня 2021 р.).– Дніпро: НМетАУ, 2021. – 291 с.

У збірнику містяться матеріали доповідей VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки» (15-16 квітня 2021 р.). Для науковців, викладачів, фахівців-практиків, студентів економічних спеціальностей

Програмний комітет конференції:

Ковальчук К.Ф., д.е.н., професор, декан факультету економіки та менеджменту Національної металургійної академії України

Прохорова В.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки та менеджменту Української інженерно-педагогічної академії

Журавльова Т.О., к.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

Грицина О.В., к.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Львівського національного аграрного університету

Божанова О.В., к.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів Національної металургійної академії України

Мушнікова С.А., д.е.н., доцент, професор кафедри фінансів Національної металургійної академії України

Аберніхіна І.Г., к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Національної металургійної академії України

За додержання норм авторського права, достовірність наведених фактичних даних, посилань на джерела, імена та назви несе відповідальність автор матеріалів.

© Національна металургійна академія України, 2021

СЕКЦІЯ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ УМОВАХ

<i>Агрес О.Г., Турків А.</i> Напрямки розвитку банківської системи України за умов сьогодення	8
<i>Ангелко І.В., Лех Г.А.</i> Сучасні тенденції розвитку сфери послуг в Україні	11
<i>Бержанір А.Л.</i> Нефінансова звітність соціально відповідальних компаній в Україні	14
<i>Божанова О.В.</i> Види управлінських інновацій та їх класифікація	19
<i>Гільорме Т.В.</i> Аналіз зацікавлених сторін проектів на ринку утилізації космічного сміття	23
<i>Грабчук О.М.</i> Особливості оцінки бюджетних інвестицій у кризовий період	26
<i>Гузенко І. Ю.</i> Ціннісно-культурні аспекти трансформації економічної системи в умовах глобалізації	31
<i>Даниліна С.О.</i> Структурні зміни світової економіки в умовах пандемії	36
<i>Деділова Т.В., Обозна М.Д.</i> Сутність та зміст корпоративної соціальної відповідальності підприємства	41
<i>Деділова Т.В., Осипова С.К.</i> Макроекономічний прогноз розвитку економіки України в умовах пандемії COVID-19	44
<i>Kostiuk I.V., Tomalia T.S.</i> Brand capital as an intangible asset of market value growth and enterprise competitiveness	47
<i>Летуча О.В., Летуча А.А., Литвиненко Я.Я.</i> Економічна діагностика як складова механізму конкурентної боротьби національних підприємств в умовах глобалізації економіки	52
<i>Лисяк Л. В.</i> Бюджетні інвестиції у кризовий та посткризовий період	57
<i>Машиук К.І., Томаля Т.С.</i> Basic methodological aspects of enterprise value management	62
<i>Попель С.А.</i> Міжнародний досвід використання зовнішніх баз даних митними адміністраціями	65
<i>Прохорова В. В., Чобіток В.І.</i> Актуальні проблеми професійного вигорання працівників на сучасних підприємствах	69
<i>Прус Л.Р.</i> Модернізація системи управління ціновою інформацією з метою застосування при здійсненні митного контролю	73
<i>Ульянова Л.П., Щетинін А.І., Чайка Ю.М.</i> Про підходи до екологізації структурної перебудови економіки	76
<i>Чобіток В.І., Курбель Ю.О.</i> Вплив процесу цифровізації на розвиток суспільства	80
<i>Чобіток В.І., Харченко С.М.</i> Механізм формування системи найму працівників..	83

У загальному, на підтримку підприємців, які «підпали» під негативний вплив пандемії, Урядом було розроблено та реалізовано низку заходів. Зокрема, за даними Мінсоцполітики, у 2020 році більше 355 тисяч людей отримали допомогу у розмірі 8 000 грн. (а це 2,8 млрд. грн. загалом); більше 90 тисяч ФОП, у яких 110 тисяч дітей до 10 років, отримали допомогу на дітей [3].

Щодо перспектив розвитку сфери послуг в Україні, то очевидним є факт її залежності від своєчасного подолання загальноекономічної кризи, яку «підтримує» пандемія Covid-19.

Список використаної літератури

1. Послуги. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Національні рахунки. Валовий внутрішній продукт у фактичних цінах. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Підсумки Мінсоцполітики-2020. Підтримка працівників та підприємців під час пандемії COVID-19. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/pidsumki-minsocpolitiki-2020-pidtrimka-pracivnikiv-ta-pidpriyemciv-pid-chas-pandemiyi-covid-19>

*Бержанір А.Л., к. соц. н., доцент
доцент кафедри економіки та соціально-поведінкових наук
Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини
bal8@ukr.net*

НЕФІНАНSOVA ЗВІТНІСТЬ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

Провідну роль у реалізації соціальної політики виконує держава. Але, разом з тим, вирішенням різноманітних соціальних проблем можуть займатися інші суб'єкти, які, перебуваючи ближче до людей і краще знаючи їх потреби, здатні здійснювати таку діяльність. У сучасних соціально-економічних умовах істотне місце тут займає соціальна активність бізнесу.

Соціальна відповідальність бізнесу виникає на відповідному рівні його розвитку як добровільний відгук на соціальні проблеми, які існують у

суспільній реальності. Підприємці, які турбуються про забезпечення конкурентоспроможності компанії, повинні не тільки розвивати свій бізнес та отримувати високі фінансові результати, але й задовольняти соціальні запити населення, тобто бути відповідальними перед суспільством.

Для представників українського бізнесу стає очевидним розуміння того, що стабільний розвиток корпорацій, який поєднує економічні, соціальні і екологічні фактори, веде до зниження підприємницьких ризиків, зміцнює конкурентоспроможність, підвищує ефективність персоналу і лояльність споживачів, покращує репутацію корпорації, створює позитивний внесок підприємницької спільноти в економічний і соціальний розвиток територій своєї присутності. Тим самим створюються сприятливі умови для реалізації довгострокових стратегій розвитку бізнесу на основі дотримання балансу інтересів зацікавлених сторін. У цьому суть соціально відповідального ведення бізнесу як основи стабільного розвитку корпорацій [1].

Важливим складовим елементом системи соціальної відповідальності компаній є їх нефінансова звітність. Забезпечення на основі міжнародних і національних стандартів інформаційної відкритості дає можливість залучити інвестиційні ресурси і підвищити рівень конкурентоспроможності.

Нефінансова звітність (соціальна звітність, звітність зі сталого розвитку) – це документально оформлена сукупність даних комерційної організації, що відображає середовище існування компанії, принципи та методи співпраці з групами впливу, результати діяльності компанії в економічній, соціальній та екологічній сфері життя суспільства. Нефінансова звітність є інструментом соціальної відповідальності бізнесу. У свою чергу, соціальна відповідальність бізнесу – це концепція, згідно з якою компанії добровільно інтегрують соціальні та екологічні аспекти у свою комерційну діяльність та взаємодію із зацікавленими сторонами. Отже, це фінансове звітування має застосовуватись у зв'язці зі системою управління соціальною відповідальністю компанії [2].

Найбільш поширеним стандартом нефінансової звітності є стандарт GRI (Global Reporting Initiative – Глобальна ініціатива зі звітування), система

звітності в царині сталого розвитку, що містить посібник зі звітності, додатки до секторів, а також технічний протокол. Дедалі більшої популярності у світі набуває стандарт звітності, розроблений Міжнародною радою з питань інтегрованої звітності (International Integrated Reporting Council — IIRC). Особливість інтегрованої звітності (IR) полягає в тому, що, концентруючись на шести типах капіталу компанії (фінансовому, виготовленому, інтелектуальному, людському, соціально-репутаційному та природному), вона холістично презентує як фінансові, так і нефінансові показники своєї діяльності [3, с. 38].

Зважаючи на недовгу історію нефінансового звітування в Україні, українські компанії обережно підходять до розкриття інформації про нефінансові аспекти діяльності. Лише декілька компаній використовують іструментарій GRI. Звіти значно відрізняються як за обсягом наданої інформації, так і за глибиною розкриття інформації. Узагальнюючи, можна сказати, що найпоширенішими аспектами нефінансового звітування в Україні є:

- умови праці та розвиток людського капіталу;
- збереження і відтворення довкілля;
- доброчинність і благодійництво;
- співпраця з місцевими громадами [2].

Професійна асоціація корпоративного управління і Центр «Розвиток КСВ» за підтримки Центру Міжнародного Приватного Підприємництва (CIPE) провели оцінку українських компаній щодо прозорості в системі корпоративного управління та корпоративної соціальної відповідальності – визначили Індекс прозорості найбільших українських компаній. Оцінено компанії, які увійшли до ТОП-100 найбільших платників податків в Україні у 2019 р. за даними Державної податкової служби. Індекс прозорості найбільших українських компаній – це ініціатива Центру «Розвиток КСВ», яка реалізується з 2011 року. Оцінювання відбувається згідно з міжнародною методикою, розробленою Beyond Business (Ізраїль) та Центром «Розвиток КСВ» [4].

Як видно з табл. 1, нефінансові звіти (за стандартами GRI або з їх

елементами, Звіти про прогрес) за 2019 рік підготувало тільки 6 компаній: АТ «ПУМБ», ТОВ «Нова пошта», ПрАТ «Карлсберг Україна», АТ «Фармак» та 2 державних підприємства: АБ «Укргазбанк», НАК «Нафтогаз України». Підкреслимо, що на момент підготовки цього документу, це найменша кількість нефінансових звітів, які готують 100 найбільших компаній України з 2011 року. Ймовірно, це є результатом пандемії COVID-19, оскільки терміни підготовки звітності багатьох компаній змістилися до закінчення в Україні карантину [4].

Процес підготовки нефінансової звітності передбачає наявність стійкої системи взаємодії із стейкхолдерами і полягає у систематичному зборі та аналізі інформації про діяльність, як правило, протягом року компанії з реалізації соціальних проєктів і розвитку соціальної інфраструктури. Вирішення цього завдання відбувається шляхом упровадження на основі принципів відповідальності, ієрархічності та відкритості управлінських дій з боку керівництва, а також активної участі співробітників, які відповідальні за цей напрям діяльності.

Таблиця 1

Нефінансова звітність українських компаній у 2017–2019 рр.

Назва компанії	Назва звіту	Формат звіту	Рік підготовки звіту
НАК «Нафтогаз України»	До нових вершин	Звіт за стандартами GRI	2019
АТ «Українська залізниця»	Інтегрований звіт АТ «Українська залізниця»	Звіт за стандартами GRI	2018
АТ «Укргазбанк»	Звіт зі сталого розвитку	Звіт за стандартами GRI	2019
ДП «НАЕК «Енергоатом»	НАЕК Енергоатом. Нефінансовий звіт 2018	Звіт за стандартами GRI	2018
ТОВ «Лайфселл»	Даруючи можливості. Соціальний звіт Lifecell 2018	Звіт з елементами стандартів GRI	2018
НЕК «Укренерго»	10 кроків до Європи. Укренерго 2018	Звіт за стандартами GRI	2018
ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»	Звіт зі сталого розвитку ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» 2018	Звіт за стандартами GRI	2018
ТОВ «Нова пошта»	Звіт зі сталого розвитку «Нова Пошта» 2019	Звіт з елементами стандартів GRI	2019
ДП «КК «Рошен»	Соціальний звіт 2017–2018	Звіт з елементами	2018

Назва компанії	Назва звіту	Формат звіту	Рік підготовки звіту
		стандартів GRI	
ТОВ «Ашан Україна Гіпермаркет»	Звіт з корпоративної соціальної відповідальності	Звіт з елементами стандартів GRI	2018
АТ «ПУМБ»	Звіт про прогрес АТ «Перший український міжнародний банк» за 2019 рік	Звіт у відповідності до Глобального договору ООН	2019
АТ «Фармак»	Нефінансовий звіт зі сталого розвитку за 2019 рік	Звіт у відповідності до Глобального договору ООН	2019
ПрАТ «Карлсберг Україна»	Звіт зі сталого розвитку Carlsberg Ukraine (2019)	Неструктурований звіт	2019

Джерело: складено автором за [4]

Таким чином, підготовка та оприлюднення нефінансового звіту є підтвердженням задекларованої соціально відповідальної поведінки компанії. Крім цього, важливим є те, що у такому документі формулюються цілі, принципи і політика щодо соціальної відповідальності підприємства. Нефінансовий звіт дає можливість заявити про це усім зацікавленим сторонам – стейкхолдерам, громадськості, партнерам по бізнесу, органам влади, засобам масової інформації.

Складання корпоративної соціальної звітності вносить корективи і в сам процес управління бізнесом, адже побажання суспільства для компаній, які публікують соціальну звітність, впливають на прийняття управлінських рішень. Прозорість діяльності, доступність інформації про соціальну спрямованість підприємства є привабливими для споживачів та інвесторів, що збільшує рентабельність і ймовірність інвестування у компанію.

Список використаної літератури

1. Бержанір А. Л. Соціальна звітність як елемент системи соціальної відповідальності компаній. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 16. С. 109–113. URL: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/23.pdf> (дата звернення: 5.04.2021).

2. Нефінансова звітність: інструмент соціально відповідального бізнесу.
URL: https://www.ppv.net.ua/uploads/work_attachments/Non-Financial_Reporting-UA_.pdf (дата звернення: 6.04.2021).

3. Курінна І., Малярчук В., Саприкіна М., Супрунюк М., Трегуб О. Прозорість і корпоративна соціальна відповідальність. Київ : Поліграфія «Юстон». 47 с.

4. Індекс Прозорості Компаній України 2019. Київ : Центр КСВ, 2020. 64 с. URL: https://csr-ukraine.org/wp-content/2020/11/Transp_index_2019_ua_web-2.pdf (дата звернення: 6.04.2021).

*Божанова О.В., к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансів
Національна металургійна академія України*

ВИДИ УПРАВЛІНСЬКИХ ІННОВАЦІЙ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

Інноваційна активність промислових підприємств є одним із індикаторів стану та конкурентоспроможності економіки країни. Зниження рівня інноваційної активності призводить до старіння виробничих потужностей, скорочення прибутку підприємства і як наслідок скорочення надходжень до бюджету, наростання, технологічної та економічної криз, втрати вигідних позицій як на внутрішньому так і міжнародному ринках. Активне впровадження базисних інновацій сприяє інвестиційному припливу коштів, що є передумовою подолання економічної кризи і переходу до пожвавлення і підйому виробництва і економіки в цілому. В сучасних умовах функціонування підприємств інвестиції в промисловість без впровадження інновацій не мають сенсу, оскільки промислові підприємства мають низьку конкурентоспроможні. Сьогодні, саме розвиток інновацій, а не накопичення капіталу, є рушійною силою сталого економічного розвитку промислових підприємств.

Сутність інновацій, інноваційного розвитку промислових підприємств управлінських інновацій досліджували як вітчизняні так і закордонні учені, а саме: Федулова Л.І., Александрова В.П., Бажал Ю.М., Данько М.С., Кузнєцова